

BIT (79) *part praet pass impf*

bit (29), **bity** (17), bit *a.* bity (33); bit *ZapMaz, March*¹, *OpecŻyw, SeklKat, LibMal, GroicPorz* (3), *HistRzym, BudNT, PaprPan, ArtKanc, ZawJeft, GrabowSet, WujNT*; bity *BudBib, CzechRozm* (2), *Calep* (2), *LatHar* (2), *KlonFlis*; bit : bity *TarDuch* (2 : 1), *Mącz* (9:3), *SkarŻyw* (1 : 4), *SarnStat* (2 : 1).

sg m N bit (25), bity (13); *~(attrib)* bity (2); *~(praed)* bit (25), bity (9); bit *ZapMaz, March*¹, *OpecŻyw, SeklKat, LibMal, GroicPorz* (2), *Mącz* (8), *HistRzym, BudNT, PaprPan, ArtKanc, ZawJeft, GrabowSet, WujNT*; bity *CzechRozm* (2), *Calep, KlonFlis*; bit : bity *TarDuch* (2 : 1), *SkarŻyw* (1:4).
◊ *G* bit(e)go (2). ◊ *I* bitym (1). ◊ *f N* bita (4), bita (3), bit(a) (2); (*attrib*) -a (2), -a (1) *Mącz* (2 : 1); (*praed*) -a (3), -a (1); -a *GroicPorz*; -a : -a *SarnStat* (2 : 1). ◊ *G* bit(e)j (1). ◊ *A* bita (2). ◊ *L* bit(e)j (1). ◊ *n A* bit(e) (1). ◊ *pl N m pers* bici (5). *subst* bité (8); -é (3), -(e) (5). ◊ *G* bitych (9). ◊ *D* bitym (1). ◊ *I* bitymi (1).

Sł stp s.v. bić, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Uderzany, chłostany, karany; percussus Cn* (50) : *ZapMaz IIIT* 1/212v; Woł który fye przeciwi ma dwa rázy bit być/ iż by wyármie powolniey oraczowi mogł idź. *March*¹ A3v; Ezop gdy to bićie widział/ Krzywdy bitego żałował *BierEz* A3v; *OpecŻyw* 115; *TarDuch* C2, C2v; *SeklKat* Z3v; *LibMal* 1554/189; *RejWiz* 78; Impedivit sese in plagas. Vwikłał fie w chłostę/ to yeft nárzádzil sobie że będzie bit. *Mącz* 294b; Vapulo, Bywam bit/ bywam kiyowan. *Mącz* 475c, 121c, 318b, 397a, 509b; *HistRzym* 43v; *RejZwierc* 245v; *BudNT Luc* 12/48; Y był ták frodze bity/ á w onym okrutnym bolu/ y męce/ áni fię rufzył/ áni wołał/ áni ftękał. *SkarŻyw* 75, 298 [2 r.], 552, 574; iáko poimány/ bity/ vplwány/ y na krzyżu zámordowány miał być. *CzechRozm* 236 [2 r.], 236v; *ArtKanc* D19v; *Calep* 1102a; Káźde rzemieńlo ma fwoie zwyczáie Y fwe przezwišká/ nawet y hułtáie Swe fzpruchy máią/ mieyze fię w cześć y ty Byś nie był bity. *KlonFlis* F.

bit w co (2): Iezu kthorys był bithw głowę *TarDuch* C3; *LatHar* 275.

bit czym (11): *TarDuch* C2v; áby złoczyńcá przed innymi mękami/ naprzod był bit miotłami *GroicPorz* ii2; Uri virgis, Rozgámi być bit. *Mącz* 508d; *SkarŻyw* 293, 398, 532; *Calep* 874a; *LatHar* 275, [541]; *GrabowSet* P4v; *WujNT* 2.Cor 11/25.

Przysłowie: Wlzákże ono kto fie mści ták więc mowią záváždy/ Połpolicie dwa kroć bit tákí bywa káźdy. *PaprPan* Gg4v.

Wyrażenia: »u prági bit« (2): A cudzołożnicá áby byłá v Prági bitá/ y od Práwá Małżeńkíego oddaloná. *GroicPorz* kk4v, kk.

»rana bita« (5): A ran nanyem bythich czterinałczye. *LibLeg* 11/156v, 11/156v [4 r.].

Zestawienie:praw. »wina bita« = *grzywna za pobicie* (3): yakom yá nye wszył polkopka wyny bythey oth kmyeczya kthore yey thwoye prawo szkázalo. *ZapWar* 1512 nr 2108, 1518 nr 2210 [2 r.].

Szeregi:»kłoty i bity«: A ran klothich y bythich ran Sylá. *LibLeg* 11/156v.

»dyscyplinowan to jest rozgami bit«: prosił dla Bogá żeby był difcyplinowan/ to iefł rozgámi bit. *SkarŻyw* 293.

2. *Pokonywany, zwyciężany* (2) : *RejZwierz* 103; Ieden bił/ drugi bit był: áż krew pomiészálá Potoki *ZawJeft* 13.

3. *Zabijany, zarzynany* (5) : Która mu pas bitego wołu rozerwała, A temu proźna w ręku przełbica została *KochMon* 32.

Wyrażenie: »ofiara bita; bita ofiara« *victima Mącz* (2:2): *Mącz* 493c [2 r.]; *BudNT Philipp* 2/17; Ofiary byte znaczyły człowieka nie Bogá. *CzechEp* 297 marg.

4. *Ubity, utarty* (5) :

Wyrażenie: »bita droga« (2): Strata via, brukowana vlicza, vel byta droga *BartBydg* 151; *Mącz* 492a.

W przeni (3) :

Wyrażenia: »droga bita«: y mieyfća krzywe fię wyprostuią/ á drogi ołtre ftána fię bitymi *WujNT Luc* 3/5.

»bity gościniec« (2): Włzakoż iefzcze/ mimo to/ náiduię ią iednę drogę/ ktora mi fie widzi być do tey przyłtałości/ práwym á bitym gościńcem *GórnDworz* E7, Ee3v.

5. *Wbijany, umacniany* (2) : ieno przed Vpułtem/ nie biy żadnych Pałów/ ábowiém po Paloch które bywáia [!] bithé w Vpułtách/ rády fye ftáwy rwą. *Strum* M4v, M4v.

6. *Prasowany, odciskany, kowany* (o monecie); *productilis BartBydg; signatus Mącz* (15) : *BartBydg* 124; Signatus, Znączony/ pieczętowány/ też bity/a/e. *Mącz* 392a; Kupił też kilká workow tczych fzedfzy do kramow/ Y náfywał pełniuczko w nie bitych liczmanow. *HistLan* C2, Fv; A (potym) dawáli ono) srebro bite do rąk robotnikow poftánowionych wdomu Iehowy *BudBib* 4.Reg 12/11; *SarnStat* 1119 [2 r.].

Wyrażenie: »moneta, pieniądz (jest) bity (-a); bity (-a) pieniądz, moneta« (4 : 3): Flata Moneta et Pecunia Flata, Bite pieniądze. *Mącz* 130d; Ut signata pecunia, Bita monetá, bite pieniądze. *Mącz* 392a; IEfcze Podłkárbi Koronny ma byđz iednym łprawcą monet/ które zá czáfem máia byđz bité *SarnStat* 340, 409 [2 r.], 1131.

Zestawienie: »taler bity«: Wynosi w kleynotach Taleruw bitych in Specie 107136 *WyprKr* 41v.

Szereg: »bity i kowany« (2): áby żaden nád wołą náłzę pod znákiem náłzym piędzy bitych y kowánych nie vżywał *SarnStat* 409 [*idem*] 1131.

Synonimy: 1. *biczowan, chlustany, karan, kijowan, policzkowany, poszyjkowan*; 3. *zabijany, zarzezany*; 4. *ubity*; 6. *kowany, prasowany*.

Cf **BIĆ**